

Οι τόνοι και τα πνεύματα

Τα αρχαία ελληνικά διαθέτουν τρία τονικά σημάδια:

Την οξεία(´) , τη βαρεία(`) και την περισπωμένη (˘)

Επιπλέον διαθέτουν τρία ακόμη σύμβολα :

Την ψιλή (ˊ) και τη δασεία (ˋ) στα φωνήεντα στην αρχή των λέξεων (τα οποία χρησιμοποιούσαν για να δηλωθεί σε γραπτή μορφή η εισπνοή και η βαθιά εκπνοή αντίστοιχα.)

Και την υπογεγραμμένη (˘) η οποία αποτελεί ένα –ι– που σταδιακά με το πέρασμα του χρόνου έπαψε να προφέρεται αλλά όχι και να γράφεται

Για να κατανοήσουμε τη λογική των τονικών σημείων πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι οι αρχαίοι Έλληνες μιλούσαν με προσωδία, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι τα φωνήεντα είχαν άλλη χρονική διάρκεια και ουσιαστικά αποτελούσαν άλλο φθόγγο τα φωνήεντα που διαθέτουμε και σήμερα.

Έτσι αυτά διακρίνονται στα γνωστά μας μακρά, βραχέα και δίχρονα!

μακρά	βραχέα	δίχρονα
H, ω	E, ο	A, ι ,υ

Τα βραχύχρονα προφερόταν όπως και σήμερα, τα μακρόχρονα προφερόταν σε διπλάσιο χρόνο. Το «η» ακουγόταν ως δύο «ε» και το «ω» ως δύο «ο».

Τα σύμφωνα προφερόταν όπως και σήμερα σχεδόν, ιδιαίτερη όμως προφορά είχαν το «β» που προφερόταν ως «μπ», το «δ» που προφερόταν ως «ντ» και το «γ» που προφερόταν ως «γκ»

Πέντε βασικοί κανόνες τονισμού

1. Η προπαραλήγουσα πάντα οξύνεται.
2. Τα βραχέα πάντα οξύνονται
3. Μακρόχρονο φωνήεν πριν από μακρόχρονο φωνήεν πάντα οξύνεται
4. Μακρόχρονο φωνήεν πριν από βραχύχρονο φωνήεν πάντα περισπάται
5. Η προπαραλήγουσα ποτέ δεν τονίζεται όταν η λήγουσα είναι μακρόχρονη.

Τα άρθρα

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός Αριθμός		
ὁ	ἡ	τό	οἱ	αἱ	τά
τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
τῶ	τῆ	τῶ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
τον	την	τό	τους	τάς	τά
ῶ	ῆ	ῶ	ῶ	ᾶ	ᾶ

Τα ουσιαστικά

Α' κλίση

στην πρώτη κλίση ανήκουν τα ουσιαστικά που λήγουν:

1. **αρσενικά** ασυναίρετα σε **-ας** και **-ης** π.χ. "ο ταμίας, "ο δικαστής
2. **θηλυκά** ασυναίρετα σε **-α** και **-η** π.χ. ἡ χαρά ,ἡ τιμή

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ					
ΟΝ.	Ὁ	ταμίας	πολίτης	μαθητής	δικαστής
ΓΕΝ.	τοῦ	ταμίου	πολίτου	μαθητοῦ	δικαστοῦ
ΔΟΤ.	τῶ	ταμία	πολίτη	μαθητῆ	δικαστῆ
ΑΙΤ.	τόν	ταμίαν	πολίτην	μαθητήν	δικαστήν
ΚΛΗΤ.	ῶ	ταμία	πολίτα	μαθητά	δικαστά
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ					
ΟΝ.	Οἱ	ταμίαι	πολίται	μαθηταί	δικασταί
ΓΕΝ.	τῶν	ταμιῶν	πολιτῶν	μαθητῶν	δικαστῶν
ΔΟΤ.	τοῖς	ταμίαις	πολίταις	μαθηταῖς	δικασταῖς
ΑΙΤ.	τούς	ταμίας	πολίτας	μαθητάς	δικαστάς
ΚΛΗΤ.	ῶ	ταμίαι	πολίται	μαθηταί	δικασταί

Θηλυκά

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ					
ΟΝ.	ἡ	γενεά	θάλασσα	μοῖρα	νίκη
ΓΕΝ.	τῆς	γενεᾶς	θαλάσσης	μοίρας	νίκης
ΔΟΤ.	τῆ	γενεᾶ	θαλάσση	μοῖρα	νίκη
ΑΙΤ.	τήν	γενεάν	θάλασσαν	μοῖραν	νίκην
ΚΛΗΤ.	ῶ	γενεά	θάλασσα	μοῖρα	νίκη

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ					
ΟΝ.	αί	γενεαί	θάλασσαι	μοῖραι	νίκαι
ΓΕΝ.	τῶν	γενεῶν	θαλασσῶν	μοιρῶν	νικῶν
ΔΟΤ.	ταῖς	γενεαῖς	θαλάσσαις	μοίραις	νίκαις
ΑΙΤ.	τάς	γενεάς	θαλάσσας	μοίρας	νίκας
ΚΛΗΤ.	ᾶ	γενεαί	θάλασσαι	μοῖραι	νίκαι

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- τα αρσενικά σε -ης και -ας τονίζονται στη λήγουσα στη Γενική πληθυντικού και παίρνουν περισπωμένη .
Εξαιρούνται: ὁ χρήστης -τῶν χρηστῶν, ἡ ἀφύη-τῶν ἀφύων, ὁ χλούνης-τῶν χλούνων
- από τα πρωτόκλιτα αρσενικά σε -ης δε σχηματίζουν την κλητική ενικού σε -η αλλά σε -α(βραχύχρονο):
!!τα εθνικά:π.χ. Ἦ Πέρσα
!!όσα λήγουν σε -της
!!όσα λήγουν σε -αρχης, -μέτρης, -τρίβης, -'ωνης, -πώλης, -λάτρης:π.χ. Ἦ παιδοτρίβα, ᾶ τελῶνα
ΔΗΛΑΔΗ ΟΛΑ εκτός από όσα λήγουν σε -δης και τα κύρια ονόματα.
- Τα πρωτόκλιτα θηλυκά σε -α :
!!κλίνονται όπως ἡ θάλασσα εἰάν προηγείται του -η σύμφωνο(έχουν το **α** βραχύχρονο)
!! κλίνονται όπως ἡ γενεά ἢ ἡ μοῖρα αν προηγείται φωνήεν ἢ ῥ (έχουν τα **α** μακρόχρονο)

Β' κλίση

Στη δεύτερη κλίση ανήκουν τα ουσιαστικά που λήγουν:

- αρσενικά και θηλυκά σε -ος
- ουδέτερα σε -ον

παραδείγματα αρσενικά και θηλυκά

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ						
ΟΝ.	Ὁ	ἄνθρωπος	καρπός	ἡ	νήσος	ὁδός
ΓΕΝ.	τοῦ	ἀνθρώπου	καρποῦ	τῆς	νήσου	ὁδοῦ
ΔΟΤ.	τῷ	ἀνθρώπῳ	καρπῷ	τῇ	νήσῳ	ὁδῷ
ΑΙΤ.	τόν	ἄνθρωπον	καρπόν	τήν	νήσον	ὁδόν
ΚΛΗΤ.	ᾶ	ἄνθρωπε	καρπέ	ᾶ	νήσε	ὁδέ

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ						
ΟΝ.	Οί	ἄνθρωποι	καρποί	αί	νήσοι	ὁδοί
ΓΕΝ.	τῶν	ἀνθρώπων	καρπῶν	τῶν	νήσων	ὁδῶν
ΔΟΤ.	τοῖς	ἀνθρώποις	καρποῖς	ταῖς	νήσοις	ὁδοῖς
ΑΙΤ.	τούς	ἀνθρώπου	καρπούς	τάς	νήσου	ὁδούς
ΚΛΗΤ.	ὦ	ς ἄνθρωποι	καρποί	ὦ	ς νήσοι	ὁδοί

Ουδέτερα

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
ΟΝ.	Τό δῶρον	Τό μνημεῖον
ΓΕΝ.	τοῦ δώρου	τοῦ μνημείου
ΔΟΤ.	τῷ δώρῳ	τῷ μνημείῳ
ΑΙΤ.	τό δῶρον	τό μνημεῖον
ΚΛΗΤ.	ὦ δῶρον	ὦ μνημεῖον

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
ΟΝ.	Τά δῶρα	Τά μνημεῖα
ΓΕΝ.	τῶν δώρων	τῶν μνημείων
ΔΟΤ.	τοῖς δώροις	τοῖς μνημείοις
ΑΙΤ.	τά δῶρα	τά μνημεῖα
ΚΛΗΤ.	ὦ δῶρα	ὦ μνημεῖα

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Να γράψετε τούς τύπους που σας ζητούνται:

- **ή γλώσσα:** δοτική ενικού
- **ή εὐγένεια:** γενική ενικού
- **ή μοῖρα:** γενική πληθυντικού
- **ὁ Θαλῆς:** γενική ενικού
- **ὁ σπαρτιάτης:** κλητική ενικού
- **ὁ ειρηνοδίκης:** γενική ενικού

2) Να τονίσετε τα παρακάτω ουσιαστικά και να γράψετε την ίδια πτώση του άλλου αριθμού

- σφαιραν
- μουσαν
- τεχνιτα
- θεραπειαν
- γλωσσας

- *μαζαν*
- *μναις*
- *δεσμωντων*
- *ώφελειαι*
- *γραιαν*

3) *Να γράψετε τούς τύπους που σας ζητούνται:*

- *ἄγγελος*: δοτική ενικού
- *κεφάλαιον*: γενική ενικού
- *φῦλον*: αιτιατική πληθυντικού
- *ἡ ἀτραπός*: δοτική πληθυντικού
- *τους ἀκοντιστάς* : δοτική πληθυντικού
- *τήν ἡμέραν*: δοτική ενικού
- *ἡ στρατιά*: γενική ενικού
- *τῶ ἐργάτῃ* : γενική ενικού
- *ἡ δίκη*: αιτιατική ενικού
- *τάς αἰτίας*: κλητική πληθυντικού
- *τῶ πολίτῃ*: κλητική ενικού
- *τῶν ποιητῶν* : γενική ενικού
- *οἱ νεανίαι*: δοτική πληθυντικού
- *τήν σπονδήν*: γενική πληθυντικού
- *ὁ ἔθελοντής*: γενική ενικού
- *τῆς ἀληθείας*: αιτιατική ενικού
- *αἱ οἰκίαι*: αιτιατική πληθυντικού
- *τον ὑβριστήν*: κλητική ενικού
- *τῶ δεσπότη*: γενική ενικού

4) *Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των ουσιαστικών παρακάτω στον αριθμό που βρίσκονται*

ὁ ἀγρός, τά φυτά, ὁ θεός, το δῶρον, οἱ λόγοι, το ζων, ἡ ἀτραπός, το ἀργύριον, οἱ νόμοι, ὁ ὄρκος, ὁ φιλόσοφος, οἱ ὀφθαλμοί, τά πλοῖα, οἱ διδάσκαλοι, ἡ ὁδός, οἱ νόμοι, ὁ κίνδυνος, το πλεθρον, αἱ ψῆφοι.

5) *Να γράψετε την ίδια πτώση του άλλου αριθμού*

Τοῦ λαοῦ, ταῖς κλοπαῖς, τάς δωρειάς, τῶν διδασκαλείων, τῆς ἡμέρας, τοῖς λόχοις, ταῖς οἰκίαις, τῶν πόνων, ταῖς δόξαις, ὡ ἔλαφε, τάς ἀρχάς, τῆ κλοπῆ, τον ἥλιον, τους θρόνους, τά ὄπλα, τῶν θυρῶν.